

MADANIYATLARARO MULOQTNI SHAKLLANTIRISHDA TILNING O'RNI

G.Kuchkarova

Andijon Davlat Chet Tillari instituti

Ingliz tili filologiyasi tillar o'qitish metodikasi va tarjimashunoslik fakulteti o'qituvchisi

Mo'ydinova Zilola Rahmatillo qizi

Andijon Davlat Chet Tillari instituti 305-guruh talabasi

Raximova Zeboxon Mirzoxidjon qizi

Andijon Davlat Chet Tillari instituti 305-guruh talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Hozirgi kunda turli xalqlar, tillar, madaniyatlar aralashgan bir paytda, boshqa madaniyatlarga qiziqish, ularni hurmat qilish, ularni tushunishga harakat qilish, ularga sabr-toqat bilan yondashishni o'rganish dolzarb masalalardan biri bo'lib kelayotganligi, Madaniyatlararo samarali aloqalarni kuchaytirishda tilning ahamiyati muhim hisoblanishi haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: madaniyat, til, ommalashtirish, faoliyat, dolzarb masalalar, foydalanish, tilshunoslik.

Ma'lumki, inson bolaligidan boshlab o'z millatiga xos til va til orqali madaniyatni o'rganib boradi. Shundagina u inson hisoblanadi. Xalqning nozik madaniy belgilari uning tilida aks etadi. Til insonning o'ziga xos va o'ziga mos atributlaridan bo'lib, u orqali inson o'zini va olamni anglaydi.

Inson jamiyatda yashaydi va tabiiyki, u mazkur jamiyatning boshqa a'zolari bilan muloqot qilishi lozim bo'ladi. *Kommunikatsiya* termini ham lotincha *communication*, *communis* "umumiy" so'zidan kelib chiqqan.

Demak, so'z insonlarni bir-biri bilan bog'laydi, ularni muloqot vositasida birlashtiradi. Muloqotsiz jamiyat bo'lmaydi, jamiyatsiz ijtimoiy inson, madaniy va ongli inson *homo sapiens* bo'lmaydi. So'z tilda mujassamlashib, insonni hayvonot dunyosidan ajratadi. Hech qaysi bir fan, hech qaysi bir ilm so'zsiz mavjud bo'lmaydi. Hech bo'lmaganda, bilim va tajribalarni shakllantirish, ularni qayd qilib kelgusi avlodga qoldirish uchun ham so'zlar kerak bo'ladi. Xullas, muloqot insoniyat borligining tamali, sinchini tashkil qiladi. "Madaniyatlararo muloqot" fanining maqsadi – muloqot masalalarini asosan til va madaniyatga e'tibor bergan holda tahlil qilishdan, farqli madaniyatlar orasidagi kommunikatsiyani osonlashtirish va to'qnashuvlarni oldini olishdan iborat. Hozirgi kunda turli xalqlar, tillar, madaniyatlar aralashgan bir paytda, boshqa madaniyatlarga qiziqish, ularni hurmat qilish, ularni tushunishga harakat qilish, ularga sabr-toqat bilan yondashishni o'rganish dolzarb masalalardan biridir. Aynan shu tufayli madaniyatlararo, xalqaro muloqot masalalari umume'tiborni tortdi.

Bugungi kunda ham madaniyatlararo muloqot sohasida yaratilgan ko'pchilik o'quv qo'llanmalarida ushbu tamoyilning saqlanib qolganligini ko'rish mumkin. Madaniyatlararo muloqotni tasvirlashda dastlab madaniyatni klassik tushunishdan

foydalanildi. Bunda milliy yoki etnik madaniyatning me'yorlari, qadriyatlari, strukturalari va artefaktlari nazarda tutildi. Hozirgi kunga kelib, madaniyatni dinamik tushunish ustuvorlik qilmoqda. Ya'ni, madaniyat har qanday ijtimoiy guruhning (masalan: shahar madaniyati, avlodlar madaniyati, tashkilotlar madaniyati) turmush tarzi, fe'l-atvori, me'yorlari, qadriyatlari va h.k. tizimi sifatida talqin qilinmoqda.

"Madaniyat" so'zi turli fanlarda turli xil ma'nolarni anglatadi va hayotdagi dastlabki ijtimoiylashuvimizning bir qismi sifatida madaniyat orqali har birimiz dunyoda muloqot qilish, harakat qilish, fikrlash, obyektlar va vositalardan foydalanish usullarini o'rganamiz. Ushbu maqolada til, madaniyat, muloqot turlari, kommunikatsiya turlari va ularning xususiyati, madaniyatga moslashish, madaniyatlararo to'siqlar va to'qnashuvlar kabi masalalar yoritilgan. Hozirgi kunda tilshunoslik ilmida barchaning e'tiborini tortayotgan til va madaniyat tushunchasi bilan bog'liq bo'lgan ligvokulturologiya masalalari ko'pchilik olimlar tomonidan tadqiq etilayotgan bo'lsa-da, biroq o'z yechimini topgan emas. Mazkur maqola ayni mana shu masala – tilshunoslikning yangi sohasi, chet tilini o'qitish jarayonida madaniyatlararo munosabatiga qaratilganligi bilan e'tiborlidir.

Madaniyatlararo muloqot - turli madaniyat vakillari o'rtasida amalga oshiriladigan muloqot hisoblanadi. Madaniyatlararo muloqotning samarasi va muvaffaqiyati faqatgina turli madaniyatlar va tillarni biluvchisi bo'lgan kommunikatorlarning har biri "turlicha" ekanliklari va har biri muqobil ravishda "begona" suhbatdoshlarini anglab yetganda sodir bo'ladi. Boshqa xalqlar madaniyati bilan tanishish tarjima va tarjimonning professional muloqot sohasidagi eng muhim ijtimoiy vazifalaridan biridir.

Madaniyat - bu insonlarning ijodiy faoliyati tufayli yaratilgan moddiy va ma'naviy boyliklar majmuigina bo'lib qolmay, ayni paytda u jamiyat taraqqiyotining darajasini ham ifodalaydi, ya'ni jamiyatdagi bilim, mezon va qadriyatlarning yig'indisi madaniyatda gavdalanadi. Madaniyatni o'rganishda obyektiv qonuniyatlar, hodisalardagi sababiy bog'liqlik haqidagi an'anaviy tasavvurlardan foydalanmaslik ham mumkin. Umumiy bir soha sifatida madaniyatga sistemali yondashuv bir-biriga ta'sir etuvchi turli madaniyat sohaslarining o'ziga xos xususiyatlarini qismlarga bo'lib emas, balki ularni yaxlit tasavvur qilish imkoniyatini beradi. Sistemali yondashuv tadqiqotning juda ko'p uslublaridan foydalanishga imkon yaratadi. Ya'ni, ayrim bir uslublar bilan olingan natijalarni boshqalariga qarama-qarshi qo'ymasdan va mutlaqolashtirmasdan xulosa chiqarishga asos bo'ladi.

Madaniyatlararo samarali aloqalarni kuchaytirishda tilning ahamiyati muhim hisoblanadi. Til inson miyasidagi qobiliyat. Bu odamlarga o'z madaniyatini va boshqa mamlakatlarning madaniyatini tushunishga imkon beradi. Har bir mamlakatning o'ziga xos madaniyati bor. Chet elda ta'lim olayotganda, madaniy farqlar o'zaro aloqaga to'sqinlik qilishi mumkin. Til madaniy iqtisodiyotni hal qilishga yordam beradi va xorijiy davlatning chuqur istiqbollarini rivojlantiradi.

Madaniyat o'zaro ta'sirning muhim jihati va madaniyatni yaxlit his qilishda tilning rolini hisobga olgan holda, ushbu maqolada chet elda o'qishda til o'rganish zarurmi yoki yo'qligini o'rganib chiqamiz.

Madaniyat guruhni belgilaydigan e'tiqodlar, til va ijtimoiy odatlarni o'z ichiga oladi. Madaniyat odamlarning muloqot qilish usullariga, bir-birlarini idrok etishga va madaniy yo'nalish asosida targ'ib qilinadigan munosabatlarga ta'sir qiladi. Madaniyat mamlakatning o'ziga xosligini aks ettiradi. Madaniyatlararo muloqot turli madaniy kelib chiqishiga ega odamlar o'rtasida fikr almashishni nazarda tutadi. Til madaniyatlararo muloqotda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Til boshqa odamlarning etnik o'ziga xosligini tushunishga va turli madaniyatlar bir-birini qanday qabul qilishini o'rganishga yordam beradi. Shunday qilib, til madaniyat uzatiladigan asosiy tomir vazifasini bajaradi. Shu sababli, turli nuqtai nazarlarga asoslanib, til mamlakatni chuqur tushunishni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. Atakulovna R. N. XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA MADANIYATLARARO MULOQOTNI SHAKLLANTIRISH AHAMIYATI //Journal of new century innovations. – 2023. – T. 22. – №. 2. – C. 97-104.

2. Abdunazarov F. K. MADANIYATLARARO MULOQOT TURLARI VA XUSUSIYATLARI //Innovative Development in Educational Activities. – 2023. – T. 2. – №. 5. – C. 152-157.

3. Atakulovna R. N. XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA MADANIYATLARARO KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISHNING BIR NECHA JIHATLARI //World scientific research journal. – 2023. – T. 12. – №. 1. – C. 70-75.